

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਗਾਥਾ 1

‘ਜਬਸ’ (ਜਬਸ) ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ‘ਯਵਸ’ ਹੈ। ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਮੂੰਗੀ, ਉੜਦ, ਆਦਿ ਅਨਾਜ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਭਿਧਾਨ ਚਿੰਤਮਣੀ ਵਿਚ (4/261) ਆਦਿ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ - ਘਾਹ, ਤਿਣਕੇ, ਕਣਕ ਆਦਿ ਅਨਾਜਾਂ ਤੋਂ ਹੈ।

ਗਾਥਾ 10

ਆਸੁਰੀਆ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਦੋ ਅਰਥ ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ :

1. ਜਿੱਥੇ ਸੂਰਜ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ।
2. ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਨਰਕ ਤੋਂ ਹੀ ਹੈ।

ਈਸਾਵਾਸਥ ਉਪਨਿਸਥ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਫਲ ਵੀ ਹਨੇਰ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਅਸੁਰ ਲੋਕ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ :

ਅਖੂਦਾ ਨਾਮ ਤੇਲੀਕਾ, ਅਵਧਨ ਤਮਸਾਵ੃ਤਾ

ਗਾਥਾ 11

ਕਾਂਕਨੀ ਦਾ ਅਰਥ ਇਕ ਰੂਪਏ ਦਾ ਅੱਸੀਵਾਂ (80ਵਾਂ) ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਬਿਹਦ ਵਿਰਤੀ ਕਾਰ ਸ਼ਾਂਤਾ ਆਚਾਰੀਆ ਨੇ ਬੀਹ ਕੋਡੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਕਾਂਕਨੀ ਮੰਨੀ ਹੈ।

ਕਾਸਾ ਅਰਪਨ ਸੌ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰ ਤੱਕ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 16 ਮਾਸੇ ਸੌਨਾ, 32 ਰੱਤੀ ਚਾਂਦੀ ਅਤੇ 80 ਰੱਤੀ ਤਾਂਬੇ ਜਿੰਨੇ ਭਾਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

“ਅਸੀਂ ਸਾਧੂ ਹਾਂ”। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਖਦੇ ਹੋਏ ਕਈ ਪਸੂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਜਾਣ ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਫਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਕਈ ਅਗਿਆਨੀ ਜੀਵ, ਆਪਣੀ ਪਾਪ ਦਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਰਕ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 7।

“ਜੋ ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।” ਇਹੋ ਤੀਰਬੰਕਰਾਂ ਨੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਛੁਰਮਾਇਆ ਹੈ। 8।

“ਜੋ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਛੇ ਕਾਇਆ (ਸਰੀਰ) ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪੰਜ ਸਮਿਤੀ ਦਾ ਧਾਰਕ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਪਾਪ ਕਰਮ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਉੱਚੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।” 9।

“ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਤਰੱਸ (ਹਿੱਲਣ ਜੁੱਲਣ ਵਾਲੇ) ਤੇ ਸਥਾਵਿਰ (ਸਥਿਰ) ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਮਨ, ਬਚਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਹਿੰਸਾ ਨਾ ਕਰੋ।” 10।

“ਸਾਧੂ ਸ਼ੁੱਧ ਏਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਏਸ਼ਨਾ ਸਮਿਤੀ ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰੋ ਤੇ ਰਸਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਸਿਰਫ ਸੰਜਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਲਈ ਹੀ ਭੋਜਨ ਦੀ ਸੰਵੇਸ਼ਨਾਂ (ਇੱਛਾ) ਕਰੋ।” 11।

“ਸੰਜਮ ਪਾਲਦੇ ਸਮੇਂ ਜੋ ਠੰਢਾ, ਪੁਰਾਣੇ, ਬਾਸੀ ਮੂੰਗੀ ਆਦਿ, ਰਸ ਰਹਿਤ ਛੋਲੇ ਅਤੇ ਬੇਰ ਦਾ ਚੂਰਾ ਵੀ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਵੀ ਸੇਵਨ ਕਰ ਲਵੇ।” 12।

“ਜੋ ਸਾਧੂ ਵਿੱਦਿਆ ਲੱਖਣ ਵਿੱਦਿਆ (ਤਿੱਲ ਭੋਰੀ ਆਦਿ ਦਾ ਜੋਤਸ) ਸੁਪਨ ਵਿੱਸਦਾ ਅਤੇ ਅੰਗ ਛੁਰਨ ਵਿੱਦਿਆ (ਅੰਗ ਦੇ ਫੜਕਣ ਦਾ ਜੋਤਸ) ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸਾਧੂ ਨਹੀਂ ਅਖਵਾ ਸਕਦੇ।

ਗਾਥਾ 13

ਇਕ ਨਯੁੱਤਾਂ :

49,796,136,000,000,000,000,000,000,000,000

ਸਾਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

1	ਪੂਰਵਾਂਗ	=	8,4000000	ਸਾਲ
2.	1	ਪੂਰਵ	8,4000000	ਪੂਰਵਾਂਗ
3.	1	ਨਯੁੱਤਾਂਗ	8,4000000	ਪੂਰਵਾਂਗ
4.	1	ਨਯੁੱਤ	8,4000000	ਨਯੁੱਤਾਂਗ

ਗਾਥਾ 14-15-16

ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਗਾਰੰਥ 'ਬਾਈਬਲ' ਵਿਚ ਇਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਜੈਨ ਕਹਾਣੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। (ਬਾਈਬਲ ਝਵਵੀ ਧਾਰਨਾ 14 : ਚਾਕ ਧਰੈ)

ਗਾਥਾ 19

ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਧਰਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :

ਕਸ਼ਮਾਮਾਰਦਵਾਰਜਵਸ਼ੌਚਸਤਿਸ਼ੰਯਮਤਪਸਥਾਗਾਕਿਞਚਨਿਭਾਵਿਣਿਧਮਾ ।

(ਤਤਵਾਰਥ ਸੂਤਰ)

- (1) ਖਿਮਾ (2) ਮਾਰਦਵ (3) ਆਰਜਵ (4) ਸੋਚ (5) ਸੱਚ
- (6) ਸੰਜਮ (7) ਤੱਪ (8) ਤਿਆਗ (9) ਅਕਿੰਚਨ
- (10) ਬੁਹਮਚਰਜ

ਕਾਪਲੀਆ ਅਧਿਐਨ

ਕੋਸਾਂਬੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਸ਼ੱਤਰੂ ਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਪੁਰੋਹਿਤ ਕਸ਼ਯਪ ਸੀ। ਕਸ਼ਯਪ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਨਾਮ ਯਸ਼ਾ ਸੀ। ਉਹ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਕਪਲ ਨਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਬੀਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਸ਼ਯਪ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਰ ਗਿਆ। ਵਿਧਵਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਕਪਿਲ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲੱਗੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਵੇਦ ਵਿੱਦਿਆ ਵਿਚ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜ ਪੁਰੋਹਿਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕਸ਼ਯਪ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਸ਼ਰਾਵਸਤੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੌਲ ਭੇਜਿਆ। ਸ਼ਰਾਵਸਤੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਲੀ ਭੱਦਰ ਨਾਉਂ ਦਾ ਸੇਠ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਕਪਿਲ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਭੋਜਨ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਸੇਠ ਨੇ ਇਕ ਦਾਸੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਪਿਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਇਕ ਵਾਰ ਸ਼ਰਾਵਸਤੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਮੇਲਾ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦਾਸੀ ਮੇਲਾ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਕਪਿਲ ਪਾਸ ਕੋਈ ਧਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਪਿਲ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸ਼ਰਾਵਸਤੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸੇਠ ਧਨਰਤ ਹੈ ਜੋ ਸਵੇਰੇ ਵਧਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੋ ਮਾਸੇ ਸੋਨਾ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਪਿਲ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਇਗਾਦੇ ਨਾਲ ਅੱਧੀ ਰਾਤੀ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਪਿਆ। ਪਰ ਬਦ ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੋਰ ਸਮਝ ਕੇ ਪਕੜ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਕਪਿਲ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਠੀਕ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਕੁਝ ਮੰਗਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਬਾਗ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਦੋ ਮਾਸੇ ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਕੀ ਬਣੇਗਾ? ਰਾਜਾ ਤੋਂ ਹਾਬੀ ਘੋੜੇ, ਮਹਿਲ ਅਤੇ ਕਰੋੜ ਮੋਹਰਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੰਗ ਲਵਾਂ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਖਤਮ ਨਾ ਹੋਈ। ਪਰ ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਦੀ ਸੋਚ ਨੇ ਨਵਾਂ ਮੋੜ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਲਾਲਚ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, “ਜਿਸ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ। ਸਾਧੂ ਬਣਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ।”

ਉਹ ਸਾਧੂ ਬਣ ਕੇ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਹ (ਕਪਿਲ ਮੁਨੀ) ਇਕ ਵਾਰ ਸਰਾਵਸਤੀ ਤੋਂ ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚਕਾਰ ਸਫਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਜੰਗਲ ਵਿਚ 500 ਚੋਰ ਮਿਲੇ। ਚੋਰਾਂ ਨੇ ਕਪਿਲ ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਕਪਿਲ ਮੁਨੀ ਨੇ ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ ਗਾ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ “ਵਿਰਕਤੀ (ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਲਗਾਵ ਤੋਂ ਰਹਿਤ) ਸੰਜਮ ਤੇ ਵਿਵੇਕ ਹੀ, ਦੁਰਗਤੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਭੋਗਾਂ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜਨਾ ਅਤੇ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਤਿਆਰਾ ਹੀ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।” ਚੋਰ ਸਮਝ ਗਏ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਬਣ ਗਏ।

ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੀ ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ।

ਅੱਠਵਾਂ ਅਧਿਐਨ

ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਇਸ ਸਾਰ ਰਹਿਤ, ਅਸਥਿਰ, ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੇ
ਤੇ ਬੇਹੱਦ ਦੁੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕਿਹੜਾ ਕਰਮ ਹੈ, ਜਿਸ
ਨਾਲ ਮੈਂ ਦੁਰਗਤੀ (ਨਰਕ) ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਾਂ ?।

ਜੇ ਸਾਥੂ ਪਿਛਲੇ ਮਮਤਾ ਵਾਲੇ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ
ਵੀ ਮਮਤਾ ਨਾ ਰੱਖੇ, ਨਾ ਹੀ ਮਮਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੰਧ
ਰੱਖੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸਾਥੂ ਮਮਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।।2।

ਫਿਰ ਕੇਵਲ (ਪੂਰੇ) ਗਿਆਨ ਤੇ ਕੇਵਲ ਦਰਸ਼ਨ (ਸਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ)
ਵਾਲੇ, ਵੀਤਰਾਗ (ਰਾਗ ਦਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਕਤ) ਮਹਾਮੁਨੀ ਕਪਿਲ ਜੀ, ਸਾਰੇ
ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਮੋਕਸ਼ (ਮੁਕਤੀ) ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ
ਛੁਡਵਾਉਣ ਲਈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਖਣ ਲੱਗੇ।।3।

“ਸਾਥੂ ਕਰਮ ਬੰਧ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਤੇ
ਕਲੇਸ਼ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਵੇ। ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਰੱਖਿਅਕ, ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੰਧਨ
(ਗੁਲਾਮੀ) ਦਾ ਕਰਨ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿਚ
ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲਥੇੜਦਾ ਹੈ”।।4।

“ਭੋਗਾਂ ਰੂਪੀ ਮਾਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ, ਮੁਕਤੀ ਤੋਂ ਉਲਟ
ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਆਲਸੀ, ਮੂਰਖ ਤੇ ਅਗਿਆਨੀ ਜੀਵ ਬਲਗਾਮ (ਬੁੱਕ)
ਵਿਚ ਲਿੱਖੜੀ ਮੱਖੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।”।।5।

“ਕਾਇਰ ਪੁਰਸ਼ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਮ ਭੋਗਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ
ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ ਪਰ ਸੁਵਰਤੀ (ਮਹਾਂਵਰਤ ਵਾਲੇ) ਸਾਥੂ ਹਨ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਕਾਮ ਭੋਗਾਂ ਤੋਂ ਅੱਡ ਹੋ ਕੇ ਅਮੀਰ ਵਿਉਪਾਤੀ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।”।।6।

“ਅਸੀਂ ਸਾਧੂ ਹਾਂ”। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਖਦੇ ਹੋਏ ਕਈ ਪਸੂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਜਾਣ ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਫਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਕਈ ਅਗਿਆਨੀ ਜੀਵ, ਆਪਣੀ ਪਾਪ ਦਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਰਕ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 7।

“ਜੋ ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।” ਇਹੋ ਤੀਰਬੰਕਰਾਂ ਨੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਛੁਰਮਾਇਆ ਹੈ। 8।

“ਜੋ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਛੇ ਕਾਇਆ (ਸਰੀਰ) ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪੰਜ ਸਮਿਤੀ ਦਾ ਧਾਰਕ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਪਾਪ ਕਰਮ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਉੱਚੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।” 9।

“ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਤਰੱਸ (ਹਿੱਲਣ ਜੁੱਲਣ ਵਾਲੇ) ਤੇ ਸਥਾਵਿਰ (ਸਥਿਰ) ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਮਨ, ਬਚਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਹਿੰਸਾ ਨਾ ਕਰੋ।” 10।

“ਸਾਧੂ ਸ਼ੁੱਧ ਏਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਏਸ਼ਨਾ ਸਮਿਤੀ ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰੋ ਤੇ ਰਸਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਸਿਰਫ ਸੰਜਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਲਈ ਹੀ ਭੋਜਨ ਦੀ ਸੰਵੇਸ਼ਨਾਂ (ਇੱਛਾ) ਕਰੋ।” 11।

“ਸੰਜਮ ਪਾਲਦੇ ਸਮੇਂ ਜੋ ਠੰਢਾ, ਪੁਰਾਣੇ, ਬਾਸੀ ਮੂੰਗੀ ਆਦਿ, ਰਸ ਰਹਿਤ ਛੋਲੇ ਅਤੇ ਬੇਰ ਦਾ ਚੂਰਾ ਵੀ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਵੀ ਸੇਵਨ ਕਰ ਲਵੇ।” 12।

“ਜੋ ਸਾਧੂ ਵਿੱਦਿਆ ਲੱਖਣ ਵਿੱਦਿਆ (ਤਿੱਲ ਭੋਰੀ ਆਦਿ ਦਾ ਜੋਤਸ) ਸੁਪਨ ਵਿਸ਼ਦਾਅ ਅਤੇ ਅੰਗ ਛੁਰਨ ਵਿੱਦਿਆ (ਅੰਗ ਦੇ ਫੜਕਣ ਦਾ ਜੋਤਸ) ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸਾਧੂ ਨਹੀਂ ਅਖਵਾ ਸਕਦੇ।

ਅਜਿਹਾ ਵਿਦਵਾਨਾਂ (ਆਚਾਰੀਆ) ਦਾ ਕਬਨ ਹੈ''। 13।

“ਜੇ ਸਾਧੂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬੇਕਾਸ਼ੁ ਰੱਖ ਕੇ ਸਮਾਪੀ ਤੇ ਯੋਗ ਤੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਉਹ ਕਾਮ ਭੋਗ ਤੇ ਰਸ ਵਿਚ ਲੱਗ ਕੇ ‘ਅਸੁਰ ਕੁਮਾਰ’ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪੇਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ”। 14।

“ਫੇਰ ਅਸੁਰਾ ਕਾਇਆ ਤੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਭਟਕਦੇ ਹਨ। ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਰਲਭ ਹੈ”। 15।

“ਧਨ ਤੇ ਅਨਾਜ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਵੀ ਜੇ ਦੇ ਵਤਾ ਕਿਸੇ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਤੋਖ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲੋਭੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਹੈ”। 16।

“ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਲੋਭ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਲਾਭ ਨਾਲ ਲੋਭ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਮਾਸੇ ਸੌਨੇ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕੰਮ, ਕਰੋੜਾਂ ਮੌਹਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ”। 17।

“ਸਾਧੂ ਚੰਗੇ ਬਣਾਂ ਵਾਲੀਆਂ, ਚੰਚਲ ਚਿੱਤ, ਰਾਖਸ਼ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਤੇ ਮੋਹਿਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਲੁਭਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦਾਸ ਵਰਗਾ ਕੰਮ ਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ”। 18।

“ਅਨਗਾਰ (ਘਰ ਵਾਰ ਦਾ ਤਿਆਰੀ) ਭਿਕਸ਼ੂ, ਇਸਤਰੀਆਂ ਤੇ ਮੋਹਿਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ, ਧਰਮ ਨੂੰ ਹੀ ਹਿੱਤਕਾਰੀ ਸਮਝੋ। ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰੋ”। 19।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਧ ਗਿਆਨਵਾਨ ਕਪਿਲ ਮੁਨੀ ਨੇ ਇਹ ਧਰਮ

ਕਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਧਰਮ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਗੇ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ
ਤੋਂ ਪਾਰ ਉਤਰਨਗੇ। ਇਸ ਧਰਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਹੀ
ਦੋਵੇਂ ਲੋਕਾਂ (ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ) ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। 20।

“ਅਜਿਹਾ ਮੌ ਆਖਦਾ ਹਾਂ।”

ਗਾਥਾ 10

ਤਰੱਸ ਜੀਵ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :

- (1) ਦੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ (2) ਤਿੰਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ
(4) ਚਾਰ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ (4) ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ

ਛਿਨ੍ਦਿਯਾਦਯਸ਼ਵਸੋ 315 ਜੈਨ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀਪਿਕਾ

ਸਥਾਵਰ ਜੀਵ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :

ਪ੃ਥਿਕਾਪਤੇਜੋਵਾਯੁਵਨਸਪਤਿਕਾਧਿਕਾ: ਏਕਾਕਿਦਿਯਾ: ਸਥਾਵਰਾ:

- (1) ਪ੍ਰਿਵਵੀ (2) ਅਪ (ਪਾਣੀ) (3) ਤੇਜਸ (ਅੱਗ) (4) ਹਵਾ
(5) ਬਨਾਸਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵ। ਇਹ ਸਭ ਇਕ ਇੰਦਰੀ ਵਾਲੇ ਜੀਵ
ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਛੋਹ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਗਾਥਾ 12

ਪ੍ਰਾਂਤ ਤੋਂ ਭਾਵ ਰਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬੇ ਸੁਆਦਾ ਭੋਜਨ ਹੈ। ਸਥਵਿਰਕਲਪੀ
ਨੂੰ ਜੇ ਨੀਰਸ ਭੋਜਨ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਨਾ ਸੁੱਟੇ, ਪਰ ਜਿਨਕਲਪੀ
ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਨੀਰਸ ਭੋਜਨ ਕਰੇ।

ਗਾਥਾ 13

ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ : ਸੁਤ ਵਰਗ 14/13

ਸਥਾਨਾਂਗ ਸੁਤਰ ਵਿਚ ਬੋਧੀ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ :

- (1) ਗਿਆਨ ਬੋਧੀ (2) ਦਰਸ਼ਨ ਬੋਧੀ (3) ਚਰਿੱਤਰ ਬੋਧੀ

ਨੇਮੀ ਪਰਵੱਜੀਆ ਅਧਿਐਨ

ਮਿਥਿਲਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਨੇਮੀ, ਇਕ ਬਾਰ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਈ ਇਲਾਜ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਸਭ ਬੇਕਾਰ ਸਿੱਧ ਹੋਏ। ਕਿਸੇ ਵੈਦ ਨੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਚੰਦਨ ਦਾ ਲੇਪ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਚੰਦਨ ਰਗੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਚੂੜੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੋਰ ਨੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਨੀਂਦ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਸ਼ੋਰ ਦਾ ਕਰਨ ਪੁੱਛਿਆ। ਕਾਰਨ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਚੂੜੀਆਂ ਉਤਾਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਚੂੜੀ ਸੁਹਾਗ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵਜੋਂ ਰੱਖ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਚੂੜੀਆਂ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸ਼ੋਰ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਸ਼ੋਰ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ। ਨੌਕਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਚੰਦਨ ਰਗੜਨ ਵੇਲੇ ਰਾਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੇਹਾਂ ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਚੂੜੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਖੜਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਸੁਹਾਗ ਦੀ ਚੂੜੀ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਚੂੜੀਆਂ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ੋਰ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਰ ਇਹ ਘਟਨਾ ਨੇਮੀ ਰਾਜੇ ਦੇ ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਲਾਰਨ ਬਣ ਗਈ। ਉਹ ਸੈਚਣ ਲੱਗਾ “ਜਿੱਥੇ ਅਨੇਕ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੈ, ਦੁੱਖ ਹੈ, ਪੀੜਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਇਕ ਹੈ ਉੱਥੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਸਰੀਰ, ਇੰਦਰੀਆਂ, ਧਨ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਬੇਤੁੱਕੀ ਭੀੜ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਦੁੱਖ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕੇਵਲ ਇਕ ਆਤਮਾ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਰੀਰਿਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ।”

ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੈਰਾਗ ਕਾਰਨ ਸਾਂਝੂ ਬਣਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਰਾ ਰਾਜ ਪਾਟ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਇਹ ਖਬਰ ਸਵਰਗ ਦੇ

ਰਾਜੇ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਉਹ ਬਾਹਮਣ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ
ਨੇਮੀ ਰਾਜਰਿਸ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲੈਣ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅਜਿਹੇ
ਪ੍ਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਜੋ ਕਿ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਡਿੱਗਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਪਰ
ਨੇਮੀ ਰਾਜਾ ਮਜਬੂਤ ਰਹੇ। ਨੇਮੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ
ਭਰਪੂਰ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤੇ।

ਇਹ ਉੱਤਰ ਸੁਣ ਕੇ ਇੰਦਰ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਉਹ ਨੇਮੀ ਰਾਜੇ
ਨੂੰ ਮਿਰ ਝੁਕਾ ਕੇ ਸਵਰਗ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਨੌਵਾਂ ਅਧਿਐਨ

ਨੇਮੀ ਰਾਜੇ ਦਾ ਜੀਵ, ਦੇਵ ਲੋਕ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਲੋਕ ਵਿਚ ਪੇਦਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਮੇਹਨੀਆਂ ਕਰਮ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਤੀ ਸਿਮਰਣ ਗਿਆਨ (ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਗਿਆਨ) ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਪਿਛਲਾ ਜਨਮ ਯਾਦ ਕਰਨ ਲੱਗਾ।।1।

ਨੇਮੀ ਰਾਜ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਪਾ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਕੇ, ਸਰਵ ਸਰੋਸ਼ਨ ਧਰਮ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਲਈ, ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਧਰਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।।2।

ਨੇਮੀ ਰਾਜ ਨੇ ਉੱਚੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਦੇਵ ਲੋਕ ਸਮਾਨ ਉੱਤਮ ਭੋਗ ਸੇਵਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੇ ਭੋਗ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।।3।

ਮਿਥਿਲਾ ਨਗਰੀ, ਮਿਥਿਲਾ ਦੇਸ਼, ਸੈਨਾ, ਰਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਦਾਸ ਦਾਸੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਵਾਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੇ ਭਲਾਵਾਨ ਨੇਮੀ ਰਾਜ ਨੇ ਦੀਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਏਕਾਂਤਵਾਸੀ ਬਣ ਗਏ।।4।

ਰਾਜ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇਮੀ ਰਾਜ ਦੇ ਘਰ ਛੱਡਣ ਅਤੇ ਦੀਖਿਅਤ ਹੋਣ ਤੇ ਮਿਥਿਲਾ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਸੋਰ ਮੰਚ ਰਿਆ।।5।

ਸਰਵ ਉੱਤਮ ਦੀਖਿਆ ਦੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੋਈ ਰਾਜ ਰਿਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਕੇ ਦਰ (ਇੰਦਰ ਦੇਵਤਾ) ਨੇ ਬਾਹਮਣ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਾ ਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਹਾ।।6।

“ਹੇ ਨੇਮੀ ਰਾਜ ! ਅੱਜ ਮਿਥਿਲਾ ਨਗਰੀ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਆਮ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸੋਰ ਨਾਲ ਭਰੇ ਦੁਖੀ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ” ?।।7।

ਇਦਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸਨ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਸਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਨੇਮੀ
ਰਾਜ ਰਿਸ਼ੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੋਲੇ। 8।

“ਮਿਥਿਲਾ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਇਕ ਚੇਤਿਆ (ਬਾਗ) ਵਿਚ ਮਨੋਰਮ
ਨਾਅ ਦਾ ਦਰਖਤ) ਸੀ, ਜੋ ਪੱਤਿਆਂ, ਛੁੱਲਾਂ, ਫਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ, ਠੰਡੀ
ਛਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ
ਪਹੁੰਚਾਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ।” 9।

“ਉਹ ਮਨੋਰਮ (ਮਨ ਨੂੰ ਮੇਹਣ ਵਾਲਾ) ਰੁੱਖ ਅਚਾਨਕ ਹਵਾ
ਕਾਰਨ ਉੱਖੜ ਗਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਪੰਛੀ ਜੋ ਇਸ ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ,
ਉਹ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਬੇਸਹਾਰਾ ਤੇ ਪੀੜਾ ਕਾਰਨ ਰੋ-ਕੁਰਲਾ ਰਹੇ
ਹਨ।” 10।

ਰਾਜ ਰਿਸ਼ੀ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਕਾਰਨ ਸਮਝ ਕੇ, ਇੰਦਰ ਨੇ
ਮੀ ਰਾਜ ਰਿਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਖਣ ਲੱਗਾ। 11।

“ਹਵਾ ਨਾਲ ਤੇਜ਼ ਹੋਈ ਅੱਗ ਤੁਹਾਡੇ ਮਹਿਲ ਨੂੰ ਜਲਾ ਰਹੀ ਹੈ।
ਭਗਵਾਨ ਆਪ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲ ਵੱਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ?” 12।

ਮੈਂ ਸੁੱਖ ਪੂਰਵਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਹੀ ਜਿਉਂਦਾ ਹਾਂ।
ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਮਿਥਿਲਾ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਨਗਰੀ ਦੇ ਜਲਣ
ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਲਦਾ।” 14।

“ਪੁੱਤਰ, ਪਤਨੀਆਂ ਅਤੇ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰਕ ਵਿਉਪਾਰਾਂ ਨੂੰ
ਛੱਡ ਕੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਾਂਧੂ ਲਈ ਨਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ
ਕੁਝ ਮਾੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।” 15।

ਸਭ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਚਿੱਤ ਭਾਵ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ
ਅਨਗਾਰ ਹੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 16।

ਇੰਦਰ (ਅਰਥ ਗਾਥਾ ਨੰਬਰ 11 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 17।)

“ਹੋ ਖੱਤਰੀ ! ਪਹਿਲੇ ਤੁਸੀਂ ਨਗਰ ਵਿਚ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ, ਮੁੱਖ ਹੋਏਜਾ ਬਣਾਓ, ਫਿਰ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ, ਕੋਟ, ਖਾਈ ਅਤੇ ਕਿਲਾ ਦੀ ਤਿਆਰ ਕਰੋ। ਸੈਕੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਤੌਪ ਬਣਾਓ ਫਿਰ ਭਿਕਸ਼ੂ ਬਣ ਜਾਣਾ” । 18।

ਨੇਮੀ : (ਅਰਥ ਗਾਥਾ 8 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। 19।)

“ਹੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ! ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਸਰਧਾ ਰੂਪੀ ਨਗਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਨਗਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਿਮਾਂ ਰੂਪੀ ਕਿਲੇ ਦੀ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤਪ ਤੇ ਸੰਜਮ ਰੂਪੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਤੌਪ ਲਗਵਾਈ ਹੈ ਤੇ ਤਿੰਨ ਗੁਪਤੀ ਰੂਪੀ ਖਾਈ ਬੁਰਜ ਤੇ ਤੋਪਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਜਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮ ਰੂਪੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਵਸ ਨਾ ਚੱਲ ਸਕੇ।” 20।

“ਪਰਾਕਰਮ ਨੂੰ ਧਨੁਸ ਤੇ ਈਰੀਆ ਸਮਿਤੀ ਨੂੰ ਡੋਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਹੱਸਲੇ ਰੂਪੀ ਕੇਤਨ ਬਣਾ (ਤੀਰ ਕਮਾਨ ਨੂੰ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਲੱਕੜੀ ਦਾ ਮੁੱਠਾ) ਕੇ ਸੱਚ ਨਾਲ ਉਸ (ਕਮਾਨ) ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਹੈ।” 21।

“ਉਸ ਤੇ ਧਰਮ ਤਪ ਰੂਪੀ ਬਾਣ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਕਰਮ ਰੂਪੀ ਕਵੱਚ ਨੂੰ ਤੋੜਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਗਰਾਮ ਨਾਲ ਹੀ ਤਿਆਰੀ ਮੁਨੀ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।” 22।

ਇੰਦਰ : (ਅਰਥ ਗਾਥਾ 11 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 123।)

“ਹੋ ਖੱਤਰੀ ! ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਘਰ, ਜਲ ਮਹਿਲ ਤੇ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਫਿਰ ਸੰਨਿਆਸ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ” । 24।

ਨੇਮੀ : (ਅਰਥ ਗਾਥਾ 8 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। 25।)

“ਜਿਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਰਾਹ ਵਿਚ ਘਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਤਾਂ ਉਠੀ ਹੈ, ਜੋ ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪੱਕਾ ਘਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।” । 26।

ਇੰਦਰ : (ਅਰਥ ਗਾਥਾ 11 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। 27।)

“ਹੋ ਖੱਤਰੀ ! ਡਾਕੂਆਂ, ਜਾਨ ਤੋਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ, ਰੀਢ ਕੱਟਾਂ ਤੇ ਚੌਰਾਂ ਨੂੰ ਵਸ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰੀ ਬਣੋ।” । 28।

ਨੇਮੀ : (ਅਰਥ ਗਾਥਾ 8 ਦੇ 29 ਅਨੁਸਾਰ।)

“ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰ ਗਲਤ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਛੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।” । 30।

ਇੰਦਰ : (ਅਰਥ ਗਾਥਾ 11 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। 31।)

“ਹੋ ਖੱਤਰੀ ! ਜੋ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਝੁਕਦੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰੋ, ਫਿਰ ਦੀਖਿਅਤ ਹੋਣਾ।” । 32।।

ਨੇਮੀ : (ਅਰਥ ਗਾਥਾ 24 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। 33।)

“ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਵੱਡੀ ਲੜਾਈ ਨਾ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਦਸ ਲੱਖ ਯੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਵਿਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਹੀ ਜਿੱਤਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਤਮ ਜੇਤੂ ਹੀ ਸਰੋਸਠ ਹੈ।” । 34।

“ਆਤਮਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਯੁੱਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰਿਕ ਯੁੱਧ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ? ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਰਾਹੀਂ ਜਿੱਤਣ ਨਾਲ

ਹੀ ਸੱਚਾ ਸੁੱਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ'। 135।

“ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ, ਕਰੋਧ, ਮਾਨ, ਮਾਇਆ, ਲੋਭ ਅਤੇ ਮਨ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਤੇ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਐਖਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਆਤਮਾ ਦੇ ਜਿੱਤਣ ਨਾਲ
ਹੀ ਜਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।” 136।

ਇੰਦਰ : (ਅਰਥ ਗਾਥਾ 11 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। 137।)

“ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ ! ਬੜੇ ਬੜੇ ਮਹਾਯੱਗ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਰੋਮਣ (ਸਾਧੂ)
ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਕਰਵਾ ਕੇ, ਦਾਨ ਦੇ ਕੇ, ਭੋਗਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗ ਕੇ, ਯੱਗ
ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੇਣਾ।” 138।

ਨੈਮੀ : (ਅਰਥ ਗਾਥਾ 8 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। 139।)

“ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦਸ ਲੱਖ ਗਉਂਆਂ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ
ਉਹ ਉਸ ਮੁਨੀ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਜੋ ਸ਼ੁੱਧ ਸੰਜਮ ਪਾਲਣ
ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਆਤਮਜੋਤੂ ਮੁਨੀ ਆਰਥਿਕ ਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
ਦਾਨੀ ਤੋਂ ਸਰੋਸ਼ਨ ਹੈ।” 140।

ਇੰਦਰ : (ਅਰਥ ਗਾਥਾ 11 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। 141।)

“ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ ! ਆਪ ਘੋਰ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਆਸਰਮ ਦਾ ਤਿਆਗ
ਕਰਕੇ ਸੰਨਿਆਸ ਆਸਰਮ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਰ ਰਹਿ
ਕੇ ਪੇਸਧ ਆਦਿ ਸ਼ਰਾਵਕ ਦੇ ਵਰਤਾਂ ਵਿਚ ਰਹੋ।” 142।

ਨੈਮੀ : (ਅਰਥ ਗਾਥਾ 8 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। 143।)

“ਜੋ ਅਗਿਆਨੀ ਸਾਧੂ ਮਹੀਨੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਤਪ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ
ਪਾਰਣੇ ਦੇ ਦਿਨ ਘਾਹ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਤੇ ਪਈ ਓਸ ਦੀ ਬੂੰਦ ਜਿੰਨਾਂ
ਭੋਜਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹੇ ਆਹਾਰ ਰਾਹੀਂ ਵਰਤ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਉਹ
ਤੀਰਬੰਦ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸੇ ਧਰਮ ਦੀ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਕਲਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ

ਇੰਦਰ : (ਅਰਥ ਗਾਥਾ 11 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 145।)

“ਹੋ ਖੱਤਰੀ ! ਸੋਨਾ, ਚਾਂਦੀ, ਪੰਨੇ, ਮੇਡੀ, ਕਾਂਸੀ ਦੇ ਭਾਂਡੇ, ਰੱਡੀਆਂ ਤੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਕੇ ਸੰਨਿਆਸ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ” । 146।

ਨੇਮੀ : (ਅਰਥ ਗਾਥਾ 8 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 47)

“ਜੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਅਸੰਖ ਪਰਬਤ ਵੀ ਇਕ ਲੋਭੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਤੋਖ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਛਾਵਾਂ ਆਕਾਸ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਅੰਤ ਹਨ” । 148।

ਜਮੀਨ, ਚੌਲ, ਜੌਂ, ਸੋਨਾ ਤੇ ਪਸੂ ਤੋਂ ਭਰਪੂਰ ਸੰਸਾਰ ਵੀ ਜੇ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣਾ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਤੱਪ ਦਾ ਆਚਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ । 149।

ਇੰਦਰ : (ਅਰਥ ਗਾਥਾ 11 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 150।)

ਜੋ ਰਾਜਨ ! ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭੋਗਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਛੱਡ ਰਹੇ ਹੋ ਅਤੇ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਾਮ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਕਲਪ ਤੇ ਵਿਕਲਪ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਉਲੜ ਜਾਵੇਗੇ ਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ” । 151।

ਨੇਮੀ : (ਅਰਥ ਗਾਥਾ 8 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 52)

“ਕਾਮ ਭੋਗ, ਸੂਲ ਸਮਾਨ ਹਨ, ਜ਼ਹਿਰ ਰੂਪੀ ਹਨ ਤੇ ਆਸ਼ੀਵਿਸ਼ ਸੱਪ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਸਮਾਨ ਹਨ। ਕਾਮ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਦੁਰਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ” । 153।

“ਕਰੋਧ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨਰਕ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮਾਨ ਨਾਲ

ਨੀਚ ਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਾਇਆ (ਯੋਖਾ) ਨਾਲ ਸ਼ੁਭ ਗਤੀ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਭ ਨਾਲ ਇਸ ਲੋਕ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਡਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ'। 154।

“ਦੇਵਿੰਦਰ ਨੇ ਥਾਹਮਣ ਦਾ ਰੂਪ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਵੈਕਰੀਆਂ
(ਰੂਪ ਬਦਲਣ ਦੀ ਇਕ ਸਕਤੀ) ਰਾਹੀਂ ਆਪਣਾ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਬਣਾ ਕੇ
ਸ੍ਰੀ ਨੇਮੀ ਰਾਜ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਬੋਲੀ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਉਸ
ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਸਤ੍ਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ’। 155।

“ਹੋ ਨੇਮੀ ਰਾਜ ! ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਕਰੋਧ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ
ਹੈ, ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਮਾਨ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਦੂਰ
ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਭ ਨੂੰ ਵਸ ਵਿਚ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ’। 156।

“ਮੁਨੀ ਜੀ ! ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਲਤਾ ਉੱਚੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਨਿਰਅਭਿਮਾਨਤਾ
ਸਰੇਸ਼ਟ ਹੈ, ਆਪ ਦੀ ਖਿਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਲੋਭਤਾ ਉੱਤਮ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ
ਵਾਲੀ ਹੈ’। 157।

“ਹੋ ਭਗਵਾਨ ਆਪ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਉੱਚੇ ਹੋ ਅਤੇ ਪਰਲੋਕ
ਵਿਚ ਵੀ ਮਹਾਨ ਹੋਵੋਗੇ। ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਰੂਪੀ ਧੂੜ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ
ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋਗੇ”। 158।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉੱਤਮ ਸਰਧਾ, ਭਗਤੀ ਪੂਰਬਕ, ਰਾਜ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇਮੀ
ਰਾਜ ਦੀ ਸਤ੍ਤੀ ਤੇ ਪਰਦੱਖਣਾ (ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜੈਨ ਵਿਧੀ)
ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇੰਦਰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। 159।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਸੋਹਣੇ ਕੁੰਡਲ ਤੇ ਮੁਕਟ ਧਾਰਨ ਕਰਨ
ਵਾਲਾ ਇੰਦਰ ਮੁਨੀ ਨੇਮੀ ਰਾਜ ਦੇ ਚੱਕਰ ਤੇ ਅਕੁੱਝ (ਇਕ ਮਹਾਨਤਾ
ਵਾਲਾ ਸ਼ਰੀਰਕ ਚਿੰਨ੍ਹ) ਵਾਲੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅਕਾਸ਼ ਮਾਰਗ

ਰਾਹੀਂ ਦੇਵ ਲੋਕ ਚਲਾ ਗਿਆ। 60।

ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਸ਼ਰਮਣ ਬਣੇ ਹੋਏ ਵਿਦੇਹਪਤੀ ਨੇਮੀ ਰਾਜ ਦੀ ਇੰਦਰ ਨੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ। ਪਰ ਉਹ ਸੰਜਮ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਫਿੱਗੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਇਆ। 61।

ਜੋ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨੀ, ਪੰਡਿਤ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ ਉਹ ਨੇਮੀ ਰਾਜ ਰਿਸ਼ੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਾਮ ਭੋਗਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਕੇ ਸੰਜਮ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। 62।

“ਅਜਿਹਾ ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ।”

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਗਾਥਾ 7

ਸਾਧਾਰਣ ਮਕਾਨ ਘਰ (ਗ੍ਰਹਿ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 7-8 ਮੰਜ਼ਲਾ ਮਕਾਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਅਖਵਾਉਜਦਾ ਹੈ। ਦੇਵ ਮੰਦਰ ਤੇ ਰਾਜ ਮਹਿਲ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।

“ਪ੍ਰਸਾਦੇ਷ੁ-ਸਪਤਮੂਭਯਾਦਿ਷ੁ, ਗ੃ਹੇ਷ੁ ਸਾਮਾਨ্যਵੇਸ਼ਮਯੁ । ਧੜਾ
ਪ੍ਰਾਚਾਦੀ ਦੇਵਤਾਨਰੇਨਦ੍ਰਣਮਿਤਿ ਵਚਨਾਦ् ਪ੍ਰਾਸਾਦੇ਷ੁ
ਦੇਵਤਾਨਰੇਨਦ੍ਰਸਮਕਾਨਿਧਿ਷ਵਾਸ्पਦੇ਷ੁ ਗ੃ਹੇ਷ੁ ਤਦਿਰਤੇ਷ੁ”

(ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਰਤੀ)

ਗਾਥਾ 14

ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ :

ਜਾਤਕ 539, 589, 125, 126

(ਮੌਕਸ਼ ਪਰਬ ਮਹਾਭਾਰਤ 276/8)

ਗਾਥਾ 20

ਤਿੰਨ ਗੁਪਤੀਆਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

- (1) ਮਨ ਗੁਪਤੀ (ਮਨ ਵਿਚ ਆਏ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ)
- (2) ਬਚਨ ਗੁਪਤੀ (ਬਚਨ ਰਾਹੀਂ ਬੁਰੀ ਗੱਲ ਨਾ ਆਖਣਾ ਤੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣਾ)
- (3) ਕਾਇਆ ਗੁਪਤੀ (ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਤੇ ਸੰਜਮ ਰੱਖਣਾ)

ਗਾਥਾ 24

'ਵਰਧਮਾਨ' ਉਹ ਘਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਘਰ ਧਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਧਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦਕਿਣਦਾਰਹਿਤ ਵਰਧਮਾਨ ਧਰਪ੍ਰਦਮ् ।

(ਬਾਲਮੀਕੀ ਰਾਮਾਇਣ 5/8)

ਗਾਥਾ 35

ਝੁਲਨਾ ਕਰੋ :

ਧੱਮ-ਪਦ 8/4, 9/40, 8/7-8

ਸ਼ਾਂਤੀ ਪਰਵ 292/5

ਗਾਥਾ 42

'ਪੋਸਹ' (ਪੋਸਹ) ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਪੋਸਥ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਦਿੰਗੀਬਰ ਫਿਰਕੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਬਥ ਅਤੇ ਬੋਧ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਉਪੋਸਥ (ਤਪੋਸਥ) ਆਖਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਂਤਾ ਆਚਾਰੀਆ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ :

ਪੋਥ ਧਰਮਪੁਛਿਂ ਵਿਧਤੇ

(ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਰਤੀ)